

تحلیل نسلی تاثیر ایده آلیسم توسعه بر کارکردهای خانواده (مورد مطالعه: شهر تبریز)

جعفر احمدپور پرویزیان^۱ربابه پورجلی^۲لیلا عظیمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۵/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۲

چکیده

در دهه‌های اخیر در جریان شروع برنامه‌های توسعه و نوسازی و ورود ارزش‌های مدرن به کشورهای در حال توسعه، نهاد خانواده دچار تغییرات اساسی شده است. بر این اساس هدف پژوهش حاضر، تحلیل نسلی تغییرات کارکردی خانواده در بستر ایده‌آلیسم توسعه در شهر تبریز است. این پژوهش به روش پیمایشی در بین افراد متاهل ۱۸ سال به بالای شهر تبریز در سال ۱۳۹۹ صورت گرفته است. روش نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای است و حجم نمونه ۶۰۰ نفر برآورد شده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که اگر چه میانگین یا میزان کارکردهای خانواده در بین نسل‌های مختلف متفاوت است، اما این تفاوت به لحاظ آماری معنادار نیست. این بدان معنا است که اگرچه نهاد خانواده دچار تغییراتی شده است با این حال، خانواده هنوز از اهمیت و جایگاه بالایی نزد افراد برخوردار است. همچنین بین ایده‌آلیسم توسعه و کارکردهای خانواده در بین نسل‌های مختلف همبستگی معنادار معکوسی وجود دارد. ضرایب تبیین به دست آمده از آزمون رگرسیون چندگانه نیز بیانگر آن است که مولفه‌های ایده‌آلیسم توسعه در نسل اول ۰/۲۸، در نسل دوم ۰/۳۵، در نسل سوم ۰/۳۸ و در نسل چهارم ۰/۴۸ از واریانس یا تغییرات کارکردهای خانواده را تبیین کرده‌اند.

کلیدواژه‌ها: ایده‌آلیسم توسعه، تحلیل نسلی، خانواده، کارکردهای خانواده.

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. Ahmadpour@Aasia.com

^۲ استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. (نویسنده مسئول)

pourjabali@gmail.com

^۳ استادیار جامعه‌شناسی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران. Azimi.Leila@iaub.ac.ir

به موازات موج وسیع صنعتی‌شدن و رشد مظاهر زندگی مدرن، جوامع سنتی دستخوش تغییرات و تحولات عمده در عرصه نظام اجتماعی و ارزشی می‌گردند. متفکران عرصه اجتماعی بر این باورند که تغییرات نظام اجتماعی و دگرگونی‌های ارزشی، مانند حرکت سایه و آفتاب، در صورت دقت و تمرکز در یک زمان محدود، اصولاً محسوس نیستند. اما با گذشت زمانی نه چندان طولانی، مردم و مسئولین جامعه متوجه می‌شوند که کجا بوده‌اند و اکنون کجا هستند. در طول دوران بعد از انقلاب ایران، تمام شاخص‌های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی توسعه، با کمی فراز و نشیب، (به جز در طول جنگ تحمیلی) روند صعودی داشته‌اند: رشد شهرنشینی، افزایش تحصیلات، رشد بخش صنعت، افزایش امید زندگی، کاهش رشد جمعیت، بهبود امکانات پزشکی و بهداشتی و رشد شاخص توسعه انسانی (آزاد ارمکی و ملکی، ۱۳۸۶: ۹۸). مولفه‌های فوق همگی از جمله شاخص‌های توسعه هستند که ایران در طی سال‌های گذشته تجربه کرده است. در واقع، جامعه ایران در چند دهه اخیر از نظر وضعیت اجتماعی و فرهنگی، یکی از مهمترین دوران‌های حیات خویش را تجربه کرده، به گونه‌ای که همواره در معرض برنامه‌های توسعه بوده و از طریق مجموعه‌ای از رویدادهای تاریخی و جریان‌های توسعه، ساختارهای آن دگرگون شده است (آزاد ارمکی و ظهیری‌نیا، ۱۳۸۹: ۲۸۱؛ عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۶۲). اگرچه بهبود شاخص‌های مذکور نشان از افزایش سطح توسعه انسانی و اقتصادی جامعه ایرانی دارد؛ اما نکته و مسئله نگران‌کننده عبارت است از پیامدهای فرهنگی ارزشی که به دنبال فرایند مدرن‌شدن در جامعه ما به وقوع پیوسته است (رسول‌زاده اقدم، ۱۳۹۷: ۱). به طوری که؛ یکی از مهمترین نهاد‌های اجتماعی که در سایه این تحولات و دگرگونی‌های فرهنگی و اجتماعی به ویژه فرایند توسعه، با تغییرات متعددی روبه‌رو شده، نهاد خانواده و تغییر در کارکردهای آن است.

رویکردها و دیدگاه‌ها مختلفی درباره تغییر کارکردهای خانواده وجود دارد. یکی از تبیین‌های مهم در این زمینه، اشاره به نقش ایده‌آلیسم یا آرمان‌گرایی توسعه در تغییر کارکرد های خانواده است. ایده‌آلیسم توسعه حاوی مجموعه‌ای از ایده‌هاست که مجموعه وسیعی از روابط و رفتارها را هدایت می‌کند. بر پایه این مجموعه ایده‌ها، زندگی خوب تعریف می‌شود، روش‌ها و ابزارهایی برای ارزیابی اشکال مختلف سازمان‌های بشری و اجتماعی ارائه می‌شود، چارچوبی فراهم می‌شود که نشان می‌دهد زندگی خوب علت و معلول الگوهای اجتماعی خاص است و اصولی برای مشخص کردن حقوق اساسی انسان‌ها ارائه می‌شود. ترنتون معتقد است که این ایده‌ها و عقاید از طریق مکانیزم‌های متعددی مانند آموزش، حمل و نقل، ارتباطات و رسانه‌های گروهی و نظایر آن در سراسر جهان انتشار یافته و در سطح گسترده‌ای مورد پذیرش موسسات و نهاد های دولتی، سازمان‌های

اجتماعی، سیاستگذاران و برنامه‌ریزان، خانواده‌ها و افراد قرار گرفته است. پذیرش ایده‌آلیسم تو سعه، تغییر بسیاری از رفتارهای جمعیتی و خانوادگی را در جهان- نظیر افزایش استفاده از روش‌های پیشگیری، خانواده‌های کوچکتر، تاخیر ازدواج، نظارت کمتر والدین بر ازدواج جوانان، طلاق بیشتر، برابری جنسیتی بیشتر، روابط جنسی و فرزندآوری خارج از محدوده ازدواج- تسریع کرده است (عباسی شوازی و عسکری ندوشن، ۱۳۸۷: ۵۴-۵۵). در قالب رویکرد ایده‌آلیسم توسعه، جامعه غربی به‌طور عام و خانواده غربی به‌طور خاص به‌عنوان معیاری برای سنجش توسعه‌یافتگی در نظر گرفته شده و دستیابی به الگوی خانواده غربی به‌عنوان شرط لازم برای دستیابی به جامعه‌ای توسعه یافته مطرح می‌شود. جوامع غربی با حضور کمرنگ نظام‌های خوی‌شاوندی و برخوردار از ویژگی‌هایی همچون رواج بیشتر خانواده‌های هسته‌ای، سن ازدواج بالاتر، عمومیت پایین‌تر ازدواج، استقلال بیشتر جوانان در اموری از قبیل همسرگزینی و ارتقاء پایگاه زنان مشخص می‌شوند. به این ترتیب، جوامع غربی در یک سوی طیف قرار گرفته و سایر جوامع به میزان تفاوت‌هایی که با ویژگی‌های این جوامع مدرن یا توسعه یافته پیدا می‌کنند به‌عنوان سنتی یا کمتر توسعه یافته در نظر گرفته می‌شوند (عباسی شوازی و ترابی، ۱۳۸۵: ۱۲۳-۱۲۲).

یافته‌های تحقیقات خارجی نشانگر آنند که امروزه به واسطه جهانی شدن، مدرنیزاسیون یا نو سازی، و گسترش ایده‌آلیسم توسعه ما شاهد تغییراتی در ساختار و کارکرد های خانواده هستیم (جنورجیاس^۱، ۱۹۹۷؛ ترنتون، ۲۰۱۰؛ کومار^۲، ۲۰۱۲؛ تینگ^۳، ۲۰۱۲؛ میسرا^۴ و همکاران، ۲۰۱۲؛ دودامنی^۵، ۲۰۱۴؛ سیلینش و مارتینیوک^۶، ۲۰۱۵؛ سابرا^۷ و همکاران، ۲۰۱۹؛ وانگ و یانگ^۸، ۲۰۱۹). اما این تغییرات به معنای از بین رفتن کارکرد های خانواده نیست. یافته‌های پژوهش‌های داخلی هم‌سو با تحقیقات خارجی بیانگر آنند که نهاد خانواده و کارکردهای آن دچار تغییر و تحولاتی شده است اما خانواده هنوز هم از اهمیت و جایگاه بالایی برخوردار است و نمی‌توان شواهدی برای از بین رفتن کارکرد خانواده یافت و هنوز خانواده به‌عنوان یک امر جدی اجتماعی تلقی می‌شود (آزاد ارمکی و همکاران، ۱۳۸۱؛ محمدپور و همکاران، ۱۳۸۸؛ ساروخانی و مقربیان، ۱۳۹۰؛ نازک‌تبار و همکاران، ۱۳۹۴).

البته درک هر نسل با توجه به تجربه مشترک زیسته و بر اساس تجربه‌های تاریخی، درباره خانواده متفاوت است. به‌عبارت دیگر، نسل‌های مختلف بر اساس تجارب و حوادث تاریخی و تجربه زندگی مشترک، نگرش و

۱. Georgas
۲. Kumar
۳. Ting
۴. Mishra
۵. Doddamani
۶. Silinsh & Martyniuk
۷. Cabrera
۸. Wang and & Yang

برداشت متفاوت و گاه متضاد از معنا و مفهوم خانواده و مسائل خانوادگی دارند. برای مثال نسل قبیل از سال ۱۳۴۲ در ایران تجربیات متفاوت تاریخی را پشت سر گذاشته است. در سال ۱۳۴۲ اصلاحات ارضی در ایران اتفاق می‌افتد که تجربیات تاریخی این نسل بی‌تأثیر از این اتفاقات نیست، در این دوره میل شدید به ازدواج و تشکیل خانواده را شاهد هستیم. دوره زمانی از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ تقریباً شرایط مشابهی در زمینه ارزش‌های ازدواج و خانواده شاهد هستیم. در سال ۱۳۵۷ انقلاب ایران اتفاق می‌افتد که نقطه عطفی در تاریخ ایران است و کمی بعد از آن جنگ ایران و عراق آغاز می‌شود که نسل این دوره، تجربیات تاریخی متفاوتی از نسل‌های قبل از خود پیدا می‌کند. بعد از پایان جنگ، روند مدرنیزاسیون و توسعه سیاسی و اقتصادی شروع می‌شود و جهانی‌شدن شتاب بیشتری می‌گیرد که نسل همراه با آن تجربه تاریخی و اجتماعی کاملاً متفاوتی را تجربه کرده و می‌کند، در نسل‌های بعد از جنگ، شرایط حاکم بر ارزش‌های خانواده و ازدواج، شرایط تجربه جهانی شدن و همراهی با فناوری‌های اطلاعاتی همچون اینترنت و شبکه‌های ماهواره‌ای است و فرض بر این است که نسل‌های اخیر به واسطه تجربه جهانی شدن، کمترین تمایل و گرایش را به ازدواج و تشکیل خانواده دارند (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹؛ سرایی و اوچاقلو، ۱۳۹۲؛ اوچاقلو و سرایی، ۱۳۹۳).

در ایران، نهاد خانواده در چند دهه اخیر عمدتاً به دلیل اجرای سیاست‌های مبتنی بر برنامه‌های توسعه و نوسازی و تغییرات فرهنگی متأثر از آن، دستخوش تغییرات مهمی شده که در نتیجه این تغییرات، کارکرد های سنتی خانواده در ایران تضعیف شده است. آن چه در این پژوهش مدنظر است، مطالعه تغییرات کارکردی خانواده در بستر فرایند ایده‌آلیسم توسعه در شهر تبریز است. اما در پاسخ به این پرسش آیا شهر تبریز در معرض برنامه‌های توسعه و نوسازی قرار گرفته است یا نه، باید گفت که شهر تبریز نیز به عنوان یکی از شهرهای بزرگ و پرجمعیت ایران از برنامه‌های توسعه و نوسازی دوره پهلوی دوم به‌ویژه اصلاحات ارضی و در هم شکسته شدن نظام ارباب رعیتی از بعد اجتماعی و فرهنگی تأثیرات زیادی پذیرفت. با وقوع انقلاب ایران در سال ۵۷ در ایران و تشدید فرایند دگرگونی‌های اجتماعی این تأثیرات شدت و گسترش بیشتری یافت و دیگر ابعاد زندگی اجتماعی و اقتصادی شهر تبریز را نیز فراگرفت.

با توجه به این که توسعه و پیشرفت جامعه تا حدود زیادی در گرو نهاد خانواده است، پژوهش حاضر در پی آن است تا تغییراتی که نهاد خانواده در فرایند ورود ارزش‌های مدرن یا ایده‌آلیسم توسعه در بین نسل‌های مختلف (نسل قبل از اصلاحات ارضی، نسل قبل از انقلاب ایران، نسل انقلاب و جنگ و نسل بعد از جنگ تحمیلی) تجربه می‌کند را شناسایی نماید تا بدین وسیله بتوان با برنامه‌ریزی‌هایی در جهت کاهش جنبه‌های آسیب‌زای این تغییرات گام برداشت. لذا، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که ایده‌آلیسم توسعه چه تاثیری بر کارکردهای خانواده در بین نسل‌های مختلف داشته است؟

روش تحقیق به کار رفته در این پژوهش، پیمایش است. این روش به این دلیل انتخاب شده است که امکان گردآوری داده‌های هم شکل را در سطح گسترده و با استفاده از پرسشنامه ساخت یافته فراهم می‌سازد. خانوارهای معمولی شهر تبریز جامعه آماری پژوهش حاضر را تشکیل داده‌اند که تعداد آنها مطابق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ برابر با ۵۶۳۶۶۰ خانوار است. لازم به ذکر است که خانوار معمولی دو گونه است: (۱) خانوار ساده؛ که خانواری است که از یک خانواده زیستی یعنی زن و شوهر و فرزندان آنها تشکیل می‌شود و افراد دیگری در آن زندگی نمی‌کند، و (۲) خانوار ترکیبی؛ که از دو یا چند خانواده زیستی و یا از یک خانواده زیستی و تعدادی از بستگان دیگر ترکیب می‌یابد (تقوی، ۱۳۹۵: ۵۴). در واقع، زنان و مردان ۱۸ سال و بالاتر شهر تبریز که در سال ۱۳۹۹، متأهل، مطلقه، همسر یا شوهر فوت کرده بودند، جامعه آماری این پژوهش هستند. با توجه به مشخص نبودن واریانس یا پراکندگی جامعه آماری، در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بهره گرفته شده است. برای انجام نمونه‌گیری، هر کدام از مناطق ده‌گانه شهرداری شهر تبریز به مثابه یک خوشه آماری در نظر گرفته شدند و سپس از بین محلات مختلف هر منطقه، یک محله به صورت تصادفی انتخاب شد. در مراجعه به محلات، به علت عدم وجود لیست اسامی و تعداد افراد متأهل در آن محله، از افراد در دسترس استفاده شد. حجم نمونه پس از انجام پیش‌آزمون و تعیین واریانس متغیر وابسته در جامعه آماری، با استفاده از فرمول کوکران، ۶۰۰ نفر تعیین شد.

لازم به توضیح است که در فرمول کوکران، n حجم نمونه، N حجم جامعه آماری، t ضریب تعیین‌کننده احتمال خطا در حدود اطمینان مورد بررسی (۰/۹۵) که در جدول مقادیر استاندارد آن برابر ۱/۹۶ می‌باشد و d خطای قابل قبول اندازه‌گیری در سطح اطمینان مورد بررسی است که مقدار آن برابر با (۰/۰۵) است و S^2 به واریانس ویژگی مورد بررسی در جامعه آماری اشاره می‌کند که مقدار آن با استفاده از پیش‌آزمون در بین ۵۰ نفر از افراد جامعه آماری مورد بررسی، ۰/۳۸ برآورد شد.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot S^2}{N \cdot d^2 + t^2 \cdot S^2} = \frac{563660 \cdot 3.84 \cdot 0.38}{563660 \cdot 0.0025 + 3.84 \cdot 0.38} = 600$$

در پژوهش حاضر برای مطالعه تغییر و تحولات ارزش‌های خانوادگی با استناد به پژوهش سرایی و اوجاقلو (۱۳۹۲)، پاسخگویان را بر اساس حوادث و تجربه‌های تاریخی مشترکی که تجربه کرده‌اند به چهار نسل تقسیم نموده‌ایم. این چهار نسل عبارتند از:

نسل اول) نسل قبل از اصلاحات ارضی (متولدین قبل از سال ۱۳۴۲): افراد ۵۷ سال و بالاتر؛

نسل دوم) نسل قبل از انقلاب ایران (متولدین سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷): افراد ۴۲ تا ۵۶ سال؛

نسل سوم) نسل انقلاب و جنگ (متولدین سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۷): افراد ۳۲ تا ۴۱ سال؛
 نسل چهارم) نسل بعد از جنگ تحمیلی (متولدین سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۱): افراد ۱۸ تا ۳۱ سال؛
 برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، با بهره‌گیری از نرم افزار SPSS از آزمون های تحلیل واریانس یک طرفه (F)،
 همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شده است.
 مفهوم ایده‌آلیسم توسعه با بهره‌گیری از پیشینه تجربی پژوهش با مؤلفه‌های عقلانیت، فردگرایی، بازانندیشی،
 مساوات‌طلبی جنسیتی، جهان‌گرایی و عرفی‌شدن باورهای دینی در قالب طیف لیکرت پنج گزینه‌ای سنجیده شده
 است. برای ارزیابی اعتبار سازه‌ای متغیر ایده‌آلیسم توسعه، از شاخص اعتبار سازه‌ای همگرا یا تشابهی^۱ استفاده
 شده است. برای برآورد اعتبار همگرا، از شاخصی تحت عنوان «میانگین واریانس تبیین‌شده»^۲ استفاده می‌شود.
 این شاخص از تقسیم مجموع مجذورات وزن رگرسیونی استاندارد یا بارهای عاملی هر یک از متغیرهای مشاهده
 شده بر تعداد کل متغیرهای مشاهده شده به دست می‌آید (هیر و همکاران، ۲۰۱۴: ۶۸۰). فورنل و لارکر^۳ (۱۹۸۱)
 مقدار ۰/۵۰ و مگنر^۴ و همکاران (۱۹۹۶) مقدار ۰/۴۰ به بالا را برای مناسب بودن این شاخص تعیین نموده‌اند.
 در پژوهش حاضر، اعتبار همگرا برای مدل اندازه‌گیری ایده‌آلیسم توسعه، ۰/۴۰ برآورد شده که طبق نظر مگنر و
 همکاران (۱۹۹۶) حاکی از تأیید آن است. همچنین در پژوهش حاضر برای بررسی سازگاری درونی گویه‌ها و
 برای نشان دادن وجود سازگاری در بین گویه‌هایی که معرف عامل‌های پنهان هستند، از شاخص «پایایی ترکیبی»^۵
 که امکان محاسبه آنها در مدل‌سازی معادلات ساختاری وجود دارد، استفاده شده است. ضریب پایایی ترکیبی،
 میزان همبستگی گویه‌های یک شاخص را با یکدیگر، برای برازش مناسب اندازه‌گیری مشخص می‌کند. باگوزی
 و یی^۶ (۱۹۸۸)، موس^۷ و همکاران (۱۹۹۸) و هیر و همکارانش (۲۰۱۴) مقادیر بالای ۰/۶۰ را نشانگر مقدار قابل
 قبول برای ضریب پایایی ترکیبی می‌دانند. ضریب پایایی ترکیبی مؤلفه‌های فردگرایی، عقلانیت و بازانندیشی
 ۰/۸۶، مساوات‌طلبی جنسیتی ۰/۸۵، جهان‌گرایی ۰/۶۶ و عرفی‌شدن باورهای دینی ۰/۶۱ به دست آمد.
 متغیر کارکردهای خانواده نیز با استفاده از مؤلفه‌های مراقبت و حمایت از افراد خانواده، تأمین نیازهای عاطفی و
 جامعه‌پذیری فرزندان در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای مورد سنجش قرار گرفته است. میزان اعتبار همگرا برای
 مدل اندازه‌گیری کارکردهای خانواده ۰/۵۰ برآورد شده که حاکی از تأیید آن است. ضریب پایایی ترکیبی
 مؤلفه‌های ارضای نیازهای عاطفی ۰/۷۷، جامعه‌پذیری فرزندان ۰/۶۶ و حمایت و مراقبت از اعضای خانواده
 ۰/۶۵ به دست آمد.

۱. Convergent Validity
۲. Average Variance Extracted
۳. Fornell & Larcker
۴. Magner
۵. Composite Reliability
۶. Bagozzi & Yi
۷. Moss

یافته‌های پژوهش

اطلاعات جدول ۴-۱ بیانگر آن است که زنان در نسل‌های اول تا چهارم به ترتیب با ۴۹/۰۸، ۵۱/۴۷، ۵۱/۴۷ و ۵۱/۴۷ درصد، نمونه آماری را تشکیل می‌دهند و مردان نیز به ترتیب، ۵۰/۹۲، ۴۸/۵۳، ۴۸/۵۳ و ۴۸/۵۳ درصد حجم نمونه آماری را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱. توزیع پاسخگویان بر حسب جنس در نسل‌های مختلف

نسل	جنس	فراوانی	درصد
اول	زن	۸۰	۴۹/۰۸
	مرد	۸۳	۵۰/۹۲
	جمع کل	۱۶۳	۱۰۰
دوم	زن	۷۰	۵۱/۴۷
	مرد	۶۶	۴۸/۵۳
	جمع کل	۱۳۶	۱۰۰
سوم	زن	۷۰	۵۱/۴۷
	مرد	۶۶	۴۸/۵۳
	جمع کل	۱۳۶	۱۰۰
چهارم	زن	۸۱	۴۹/۰۹
	مرد	۸۴	۵۰/۹۱
	جمع کل	۱۶۵	۱۰۰

اطلاعات جدول ۲ بیانگر آن است که پاسخگویان نسل اول در بازه سنی ۵۵ تا ۸۷ سال قرار دارند و میانگین سن‌شان ۶۳/۸۶ سال است. پاسخگویان نسل دوم در بازه سنی ۴۰ تا ۵۴ سال قرار دارند و میانگین سن‌شان ۴۵/۵۷ سال است. میانگین سنی پاسخگویان نسل سوم که در بازه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال قرار دارند برابر با ۳۴/۲۸ سال است. پاسخگویان نسل چهارم در بازه سنی ۲۹ تا ۱۸ سال قرار دارند و میانگین سن‌شان ۲۵/۶۱ سال است.

جدول ۲. توزیع پاسخگویان بر حسب سن در نسل‌های مختلف

نسل	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	حداکثر	حداقل
-----	---------	--------------	-------	--------	--------	-------

اول	۶۳/۸۶	۷/۵۰۰	۰/۹۳۸	۰/۲۱۰	۸۷	۵۵
دوم	۴۵/۵۷	۳/۷۸۴	۰/۳۵۷	-۰/۸۳۲	۵۴	۴۰
سوم	۳۴/۲۸	۲/۸۲۸	۰/۰۲۸	-۱/۱۶۷	۳۹	۳۰
چهارم	۲۵/۶۱	۳/۱۲۹	-۰/۸۵۲	-۰/۱۲۳	۲۹	۱۸

اطلاعات جدول ۳ حاکی از آن است که به لحاظ پایگاه اقتصادی-اجتماعی، ۳۰/۱ درصد پاسخگویان نسل اول از پایگاه اقتصادی-اجتماعی پایین، ۵۱/۵ درصد متوسط و ۱۸/۴ درصد از پایگاه بالایی برخوردار هستند. در نسل دوم، ۳۴/۶ درصد پاسخگویان، پایگاه اقتصادی-اجتماعی پایین، ۳۸/۷ درصد متوسط و ۳۴/۸ درصد پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالا دارند. در نسل سوم، ۳۲/۴ درصد مشارکت‌کنندگان از پایگاه پایین، ۳۴/۶ درصد متوسط و ۳۳/۱ درصد از پایگاه بالایی برخوردارند. همچنین ۲۶/۷ درصد پاسخگویان نسل چهارم، پایگاه پایین، ۳۸/۲ درصد متوسط و ۳۵/۲ درصد از پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالایی برخوردار هستند.

جدول ۳. توزیع پاسخگویان بر حسب پایگاه اقتصادی-اجتماعی در نسل‌های مختلف

نسل	پایگاه اقتصادی-اجتماعی	فراوانی	درصد
اول	پایین	۴۹	۳۰/۱
	متوسط	۸۴	۵۱/۵
	بالا	۳۰	۱۸/۴
دوم	پایین	۴۷	۳۴/۶
	متوسط	۳۹	۳۸/۷
	بالا	۵۰	۳۴/۸
سوم	پایین	۴۴	۳۲/۴
	متوسط	۴۷	۳۴/۶
	بالا	۴۵	۳۳/۱
چهارم	پایین	۴۴	۲۶/۷
	متوسط	۶۳	۳۸/۲
	بالا	۵۸	۳۵/۲

اطلاعات جدول ۴ بیانگر آن است که هر چه از سمت نسل اول به سمت نسل چهارم می‌رویم میزان ایده‌آلیسم توسعه و مولفه‌های آن (عقلانیت، فردگرایی، بازانديشي، مساوات‌طلبي جنسیتی، عرفی شدن باورهای دینی و

جهان‌گرایی) بیشتر می‌شود. این بدین معنا است که نسل‌های چهارم و سوم بیشتر از نسل‌های دوم و اول تحت تأثیر ایده‌آلیسم توسعه و مولفه‌های آن قرار گرفته‌اند. همچنین هر چه از سمت نسل اول به سمت نسل چهارم پیش می‌رویم میزان کارکردهای خانواده به همان میزان تضعیف می‌شود، به طوری که در بین افراد نسل اول بیشتر از افراد نسل‌های دیگر، کارکردهای خانواده انجام می‌گیرد.

جدول ۴. توصیف متغیرهای مستقل و وابسته در نسل‌های مختلف

متغیر	نسل	میانگین	انحراف معیار	متغیر	نسل	میانگین	انحراف معیار
عقلانیت	اول	۳۲/۲۱	۵/۳۵	مساوات‌طلبی جنسیتی	اول	۱۸/۹۳	۵/۲۲
	دوم	۳۲/۹۸	۵/۲۱		دوم	۲۰/۸۳	۴/۸۶
	سوم	۳۴/۱۱	۵/۷۲		سوم	۲۱/۲۸	۵/۳۴
	چهارم	۳۴/۳۲	۴/۹۷		چهارم	۲۱/۶۸	۴/۷۱
فردگرایی	اول	۱۶/۹۰	۴/۴۵	عرفی شدن باورهای دینی	اول	۴۷/۸۸	۱۶/۱۸
	دوم	۱۷/۰۹	۴/۳۷		دوم	۵۳/۸۳	۱۷/۶۲
	سوم	۱۷/۳۱	۳/۷۴		سوم	۵۷/۶۸	۱۹/۰۹
	چهارم	۱۷/۳۳	۳/۹۸		چهارم	۵۹/۵۲	۱۶/۶۷
بازاندیشی	اول	۴۷/۸۰	۱۳/۸۸	جهان‌گرایی	اول	۲۸/۷۸	۳/۸۰
	دوم	۵۷/۶۹	۱۰/۲۰		دوم	۲۹/۸۰	۴/۰۱
	سوم	۵۸/۳۸	۱۰/۰۲		سوم	۲۹/۵۸	۴/۵۳
	چهارم	۵۸/۷۲	۹/۱۸		چهارم	۳۰/۰۲	۳/۷۴
ایده‌آلیسم توسعه	اول	۱۶۶/۴۵	۳۰/۵۰	کارکردهای خانواده	اول	۱۰۲/۰۶	۱۹/۷۶
	دوم	۱۸۵/۴۶	۲۸/۰۵		دوم	۱۰۲/۰۱	۱۸/۹۹
	سوم	۱۸۷/۸۱	۲۷/۶۱		سوم	۱۰۱/۱۰	۱۸/۳۶
	چهارم	۱۸۹/۱۲	۲۵/۱۹		چهارم	۱۰۰/۶۹	۱۷/۱۱

اطلاعات جدول ۵ بیانگر آن است که اگرچه بین میانگین نسل‌های مختلف از لحاظ کارکردهای خانواده تفاوت وجود دارد، ولی با توجه به عدم معناداری آزمون F ، این تفاوت به لحاظ آماری معنادار نیست.

جدول ۵. آزمون تفاوت میانگین کارکردهای خانواده در نسل‌های مختلف

نسل	متغیر وابسته	میانگین	F	سطح معناداری
اول	کارکردهای خانواده	۱۰۲/۰۶	۰/۲۱	۰/۸۸۸
دوم		۱۰۲/۰۱		
سوم		۱۰۱/۱۰		
چهارم		۱۰۰/۶۹		

در جدول ۶ میزان همبستگی ایده‌آلیسم توسعه با کارکردهای خانواده و ابعاد آن در نسل‌های مختلف نشان داده شده است. اطلاعات این جدول بیانگر آن است که در همه نسل‌ها با افزایش میزان ایده‌آلیسم توسعه، کارکردهای خانواده تضعیف می‌شود. در نسل اول، ایده‌آلیسم توسعه با همه ابعاد کارکردهای خانواده، در بین نسل دوم با حمایت و مراقبت از اعضای خانواده و جامعه‌پذیری فرزندان، در نسل سوم با حمایت و مراقبت از اعضای خانواده و ارضای نیازهای عاطفی و در نسل چهارم با حمایت و مراقبت از اعضای خانواده و جامعه‌پذیری فرزندان همبستگی معنادار معکوسی دارد.

جدول ۶. آزمون همبستگی کارکردهای خانواده و ابعاد آن با ایده‌آلیسم توسعه در نسل‌های مختلف

نسل	کارکردهای خانواده و ابعاد آن	مقدار همبستگی	سطح معناداری
اول	حمایت و مراقبت از اعضای خانواده	-۰/۲۱	۰/۰۰۸
	ارضای نیازهای عاطفی	-۰/۲۷	۰/۰۰۰
	جامعه‌پذیری فرزندان	-۰/۱۶	۰/۰۴۴
	کارکردهای خانواده	-۰/۲۳	۰/۰۰۰
دوم	حمایت و مراقبت از اعضای خانواده	-۰/۲۶	۰/۰۰۲
	ارضای نیازهای عاطفی	-۰/۰۲	۰/۷۷۹
	جامعه‌پذیری فرزندان	-۰/۲۲	۰/۰۱۲
	کارکردهای خانواده	-۰/۲۱	۰/۰۰۳
سوم	حمایت و مراقبت از اعضای خانواده	-۰/۱۲	۰/۰۵۱
	ارضای نیازهای عاطفی	-۰/۱۴	۰/۰۴۴
	جامعه‌پذیری فرزندان	-۰/۰۵	۰/۵۵۷
	کارکردهای خانواده	-۰/۱۸	۰/۰۴۵
چهارم	حمایت و مراقبت از اعضای خانواده	-۰/۲۲	۰/۰۰۵
	ارضای نیازهای عاطفی	-۰/۰۸	۰/۳۰۳
	جامعه‌پذیری فرزندان	-۰/۱۷	۰/۰۲۴
	کارکردهای خانواده	-۰/۲۱	۰/۰۰۷

برای مشخص شدن تاثیر مولفه‌های ایده‌آلیسم توسعه بر کارکردهای خانواده در نسل‌های مختلف از آزمون رگرسیون استفاده شده است. پیش‌فرض‌های رگرسیونی بیانگر آن است که همه مقادیر آزمون دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ (بازه مورد قبول) قرار دارند که نشان می‌دهد خطاها یا باقیمانده‌ها مستقل از هم هستند. مقادیر به دست آمده از آزمون تولرانس که همگی بالاتر از ۰/۷۰ هستند، نشانگر آن است که بین متغیرهای مستقل هم‌خطی وجود ندارد. اطلاعات جدول ۷ بیانگر آن است که مولفه‌های ایده‌آلیسم توسعه که با استفاده از روش

گام به گام وارد مدل رگرسیون پژوهش شده‌اند، توانسته‌اند تاثیر معناداری بر روی کارکردهای خانواده در نسل‌های مختلف داشته باشند. ضرایب تبیین (R^2) به دست آمده بیانگر آن است که مولفه‌های ایده‌آلیسم توسعه در نسل اول ۰/۲۸، در نسل دوم ۰/۳۵، در نسل سوم ۰/۳۸ و در نسل چهارم ۰/۴۸ از واریانس یا تغییرات کارکردهای خانواده را تبیین کرده‌اند. همچنین مولفه‌های عرفی‌شدن، فردگرایی، عقلانیت، بازاندیشی و مساوات‌طلبی جنسیتی توانسته‌اند ۰/۳۲ از تغییرات کارکردهای خانواده در کل نسل‌ها را تبیین کنند.

جدول ۷. آزمون رگرسیون چندگانه جهت تبیین کارکردهای خانواده در نسل‌های مختلف

نسل	متغیر مستقل	Beta	t	Sig	R	R^2	F	Sig	Durbin Watson	Tolerance
اول	عرفی شدن	-۰/۳۶	-۴/۸۱	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۲۸	۲۰/۹۴	۰/۰۰۰	۱/۸۰	۰/۷۹
	فردگرایی	-۰/۳۱	-۴/۴۷	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۲۸	۲۰/۹۴	۰/۰۰۰		۰/۹۰
	جهان‌گرایی	-۰/۲۱	-۲/۹۷	۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۲۸	۲۰/۹۴	۰/۰۰۰		۰/۸۷
دوم	عرفی شدن	-۰/۴۲	-۵/۹۲	۰/۰۰۰	۰/۵۹	۰/۳۵	۲۱/۲۶	۰/۰۰۰	۱/۶۱	۰/۸۱
	فردگرایی	-۰/۳۱	-۴/۵۶	۰/۰۰۰	۰/۵۹	۰/۳۵	۲۱/۲۶	۰/۰۰۰		۰/۸۸
	بازاندیشی	-۰/۱۹	۲/۶۳	۰/۰۰۹	۰/۵۹	۰/۳۵	۲۱/۲۶	۰/۰۰۹		۰/۷۴
	عقلانیت	-۰/۱۸	۲/۶۱	۰/۰۰۹	۰/۵۹	۰/۳۵	۲۱/۲۶	۰/۰۰۹		۰/۸۲
سوم	عرفی شدن	-۰/۳۷	-۴/۶۴	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۳۸	۲۰/۵۳	۰/۰۰۰	۱/۵۰	۰/۷۳
	عقلانیت	-۰/۳۰	-۴/۱۴	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۳۸	۲۰/۵۳	۰/۰۰۰		۰/۸۷
	فردگرایی	-۰/۲۷	-۳/۵۰	۰/۰۰۰	۰/۶۲	۰/۳۸	۲۰/۵۳	۰/۰۰۰		۰/۷۸
	جهان‌گرایی	-۰/۱۸	-۲/۵۳	۰/۰۱۲	۰/۶۲	۰/۳۸	۲۰/۵۳	۰/۰۱۲		۰/۹۰
چهارم	فردگرایی	-۰/۳۷	-۵/۶۶	۰/۰۰۰	۰/۶۹	۰/۴۸	۲۳/۸۴	۰/۰۰۰	۱/۸۱	۰/۹۱
	عرفی شدن	-۰/۲۵	-۳/۵۵	۰/۰۰۱	۰/۶۹	۰/۴۸	۲۳/۸۴	۰/۰۰۱		۰/۷۹
	مساوات‌طلبی	-۰/۲۴	-۳/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۶۹	۰/۴۸	۲۳/۸۴	۰/۰۰۱		۰/۷۲
	عقلانیت	-۰/۲۴	-۳/۴۴	۰/۰۰۱	۰/۶۹	۰/۴۸	۲۳/۸۴	۰/۰۰۱		۰/۸۱
	بازاندیشی	-۰/۲۱	-۲/۵۵	۰/۰۱۲	۰/۶۹	۰/۴۸	۲۳/۸۴	۰/۰۱۲		۰/۷۳
کل نسل‌ها	عرفی شدن	-۰/۳۵	-۸/۷۴	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۳۲	۵۵/۶۲	۰/۰۰۰	۱/۶۰	۰/۷۰
	فردگرایی	-۰/۳۲	-۹/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۳۲	۵۵/۶۲	۰/۰۰۰		۰/۸۷
	عقلانیت	-۰/۱۹	-۵/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۵۶	۰/۳۲	۵۵/۶۲	۰/۰۰۰		۰/۷۸
	بازاندیشی	-۰/۱۲	-۲/۶۱	۰/۰۰۹	۰/۵۶	۰/۳۲	۵۵/۶۲	۰/۰۰۹		۰/۷۲
	مساوات‌طلبی	-۰/۱۰	-۲/۳۳	۰/۰۲۰	۰/۵۶	۰/۳۲	۵۵/۶۲	۰/۰۲۰		۰/۷۰

بحث و نتیجه‌گیری

نهاد خانواده در ایران طی چند دهه اخیر به دلیل اجرای سیاست‌های مبتنی بر نو سازی و توسعه و ورود ارزش‌های مدرن به کشور، دستخوش تغییر و تحولاتی شده که این دگرگونی‌ها، چالش‌هایی را در برابر کارکردهای سنتی خانواده ایرانی قرار داده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است بین فرایند ایده‌آلیسم توسعه و

مولفه‌های آن (فردگرایی، عقلانیت، بازانندیشی، مساوات‌طلبی جنسیتی، جهان‌گرایی، عرفی شدن باورهای دینی) در همه نسل‌ها همبستگی معنادار معکوسی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش میزان ایده‌آلیسم توسعه کارکردهای خانواده کاهش می‌یابد. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های عباسی شوازی و عسکری ندو شن (۱۳۸۷)، کاظمی (۱۳۸۹)، حقیقتیان و دارابی (۱۳۹۴)، ترنتون (۲۰۱۰)، کاواس^۱ و ترنتون (۲۰۱۳)، لای^۲ و ترنتون (۲۰۱۵) است که فرایند ایده‌آلیسم توسعه و ورود ارزش‌های مدرن به یک کشور را عاملی مهم در تضعیف ارزش‌ها، باورها و نگرش‌های افراد و ساختار و کارکردهای خانواده می‌دانند. تاثیر گذاری فرایند ایده‌آلیسم توسعه بر کارکردهای خانواده به نحوی است که هر چقدر از سمت نسل اول (نسل قبل از اصلاحات ارضی) به سمت نسل چهارم (نسل بعد از جنگ تحمیلی) می‌رویم میزان تاثیرگذاری بیشتر می‌شود. مولفه‌های ایده‌آلیسم توسعه توانسته‌اند در نسل اول ۰/۲۸، در نسل دوم ۰/۳۵، در نسل سوم ۰/۳۸ و در نسل چهارم ۰/۴۸ از وارپانس یا تغییرات کارکردهای خانواده را تبیین کنند.

طبق نظریه ایده‌آلیسم توسعه ایده‌ها و آرمان‌های توسعه‌ای در رابطه با زندگی خانوادگی در سراسر جهان انتشار یافته‌اند و نیرویی برای تغییرات آرمانی و رفتاری افراد شده‌اند. این تغییر رفتارها تحت تاثیر عوامل ناشی شده از توسعه مثل گسترش فردگرایی، رشد عقلانیت، بازانندیشی اجتماعی، عرفی شدن باورهای دینی، جهان‌گرایی، مساوات‌طلبی جنسیتی، گسترش تحصیلات، استفاده از وسایل ارتباط جمعی و... می‌باشند. خانواده امروزی از لحاظ ساخت و کارکرد و برخی ارزش‌های فرهنگی، تمایل زیادی به مشابهت با خصوصیات خانواده و ازدواج در جوامع توسعه‌یافته نشان می‌دهد. ایده‌آلیسم توسعه و مولفه‌های آن باعث تغییراتی در عملکردها یا کارکردهای خانواده همچون جامعه‌پذیری فرزندان، حمایت و مراقبت از سالمندان و فرزندان، تضعیف مناسبات عاطفی اعضای خانواده شده‌اند.

در دوران گذشته از طرفی با توجه به این‌که نهادهای اجتماعی محدود بودند و دچار تفکیک یا تمایزات نهادی نشده بودند و از طرفی دیگر چون شکل خانواده، گسترده بود، بیشترین نگرش‌ها، دیدگاه‌ها و رفتارهای افراد متأثر از خانواده بود. به نحوی که خانواده کانون اصلی جامعه‌پذیری کودکان بود، اما با ورود به دنیای مدرن و افزایش تمایزات نهادی، فرایند اجتماعی کردن فرزندان بیرون از کانون خانواده توسط نهادهایی همچون مهدکودک‌ها، مدارس و رسانه‌ها صورت می‌گیرد. در واقع، فرایند جامعه‌پذیری فرزندان تنها بر عهده خانواده نیست و مدارس و رسانه‌های ارتباط جمعی نیز بخشی از فرایند اجتماعی کردن کودکان را بر عهده گرفته‌اند و تا حدودی در این زمینه رقیب نهاد خانواده نیز محسوب می‌شوند. همچنین نقش خانواده در آموزش و تربیت جنسی کودکان نیز دچار تغییراتی شده است. در گذشته، آموزش جنسی، هر چند به شکل بسیار کم‌رنگ، از

۱. Kavas

۲. Lai

طریق والدین به فرزندان منتقل می‌شد و آنها خود را موظف به نظارت بر رفتار جنسی فرزندان می‌دانستند. اما با ورود رسانه‌های نوین همچون فضای مجازی، شبکه‌های ماهواره‌ای و انیمیشن‌های هالیوودی، نهاد خانواده آرام آرام حساسیت خود را در زمینه تربیت و آموزش جنسی از دست می‌دهد و این کارکرد را نهاد رسانه بر عهده می‌گیرد.

یکی دیگر از مهمترین عملکردهای خانواده حمایت و مراقبت از افراد خانواده است که دربرگیرنده نگهداری از کودکان، مراقبت از سالمندان، حمایت اقتصادی از جوانان، حمایت و پشتیبانی از اعضای خانواده در مقابل آسیب‌ها و مشکلات فردی و اجتماعی می‌شود. در گذشته با توجه به غلبه جمع‌گرایی و رواج خانواده گسترده، حمایت‌های ویژه‌ای از اعضای خانواده در مقابل مشکلات جسمانی، اقتصادی و اجتماعی می‌شد. اما امروزه با توجه به تمایز نهادی گسترده در سطح جامعه، بخشی از عملکرد خانواده‌ها در زمینه حمایت و مراقبت از اعضای خانواده به ویژه کودکان و سالمندان به مهدکودک‌ها، سرای سالمندان، بهزیستی و غیره سپرده شده است. در گذشته با توجه به ارزش‌ها و حمایت‌های ویژه‌ای که نسبت به سالمندان اعمال می‌شد آنها راحت‌تر فرایند سالخورده‌گی را طی می‌کردند و به نوعی از سلامت روانی و اجتماعی برخوردار بودند. اما امروزه مراقبت و رسیدگی به سالخورده‌گان کاهش یافته است و مشورت و همفکری‌ای با آنها صورت نمی‌گیرد و از نظرات و تجربیات آنها کمتر استفاده می‌شود.

همچنین در بستر فرایند ایده‌آلیسم توسعه، ارضای نیازهای عاطفی و مناسبات عاطفی اعضای خانواده هم دچار دگرگونی‌هایی شده است. نهاد خانواده قدرتی دارد که در آن با احساس تعلق نزدیک به دیگران و اعضای خانواده، مانع از سرگشتگی‌ها و سرخورده‌گی‌های عمیق روحی و روانی در افراد می‌شود. در واقع، صمیمیت، مشخصه اساسی و غیرقابل تفکیک خانواده است و همین ویژگی، آن را از سایر نهادهای اجتماعی متمایز می‌سازد (صادقی فسایی و عرفان‌منش، ۱۳۹۲). در خانواده‌هایی که مناسبات عاطفی اعضای خانواده دچار بحران یا اختلال می‌شود، فضا یا جو عاطفی خانواده تنزل پیدا می‌کند و صرفاً چهارچوبی از خانواده باقی می‌ماند و اعضای آن دچار فقر عاطفی می‌شوند. افزایش فردگرایی افراد، افزایش میزان اشتغال زنان در جامعه و افزایش ساعات کاری مردان به صورت اضافه کار و شغل دوم، از مهمترین عواملی هستند که منجر به عدم ایفای کارکرد مناسب خانواده در زمینه ارضای نیازهای عاطفی افراد شده‌اند.

در مجموع، می‌توان گفت که اگرچه مواجهه نهاد خانواده با فرایند ایده‌آلیسم توسعه منجر به تغییر و تحولاتی در بین همه نسل‌ها به ویژه نسل جوان در زمینه کارکردهای خانواده (تضعیف نقش خانواده‌ها در جامعه‌پذیری فرزندان، تضعیف نقش خانواده در ارضای نیازهای عاطفی اعضای خانواده، کاهش حمایت و مراقبت از اعضای خانواده به ویژه فرزندان) شده است، با این حال، در جامعه مورد مطالعه (شهر تبریز) خانواده هنوز هم از اهمیت و جایگاه بالایی برخوردار است و نمی‌توان شواهدی برای از بین رفتن کارکردهای خانواده یافت.

منابع

- اوجاقلو، سجاد و سرایی، حسن (۱۳۹۳). مطالعه تغییرات زمانی ارزش فرزند در ایران (مطالعه زنان شهر زنجان)، مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، سال سوم، شماره ۲، صص ۲۸۳-۲۶۱.
- آزاد ارمکی، تقی و ظهیری‌نیا، م‌مصطفی (۱۳۸۹). بررسی سنخ‌های ارزشی و تغییرات فرهنگی در خانواده، خانواده‌پژوهی، سال ششم، شماره ۲۳، صص ۲۹۷-۲۷۹.
- آزاد ارمکی، تقی و ملکی، امیر (۱۳۸۶). تحلیل ارزش‌های سنتی و مدرن در سطوح خرد و کلان، نامه علوم اجتماعی، سال پانزدهم، شماره ۳۰، صص ۹۷-۱۲۱.
- آزاد ارمکی، تقی؛ زند، مهناز و خزاعی، طاهره (۱۳۸۱). روند تغییرات فرهنگی اجتماعی خانواده تهرانی طی سه نسل، فصلنامه علوم انسانی دانشگاه الزهرا (س)، سال دوازدهم و سیزدهم، شماره ۴۴ و ۴۵، صص ۲۴-۱.
- تقوی، نعمت‌الله (۱۳۹۵). مبانی جمعیت‌شناسی. تبریز: نشر جامعه‌پژوه و دانیال.
- حقیقتیان، منصور و دارابی، م‌سعود (۱۳۹۴). بررسی تأثیر نو سازی فرهنگی و مکانیسم تأثیر گذاری آن بر ارزش‌های خانواده (مطالعه موردی: شهرستان نهاوند)، مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال ششم، شماره ۲۰، صص ۵۷-۸۸.
- رسول‌زاده اقدم، صمد (۱۳۹۷). مطالعه تاثیر فرایند نوسازی در ساختار و کارکرد خانواده و مسائل ناشی از آن (مورد مطالعه: خانواده‌های شهر تبریز)، تبریز: استانداری آذربایجان شرقی.

- ساروخانی، باقر و مقربیان، مریم (۱۳۹۰). تجددگرایی و همسرگزینی: تحقیقی مقایسه‌ای در بین زنان مناطق ۱ و ۱۱ شهر تهران، مطالعات فرهنگ-ارتباطات، سال دوازدهم، شماره ۱۵، صص ۴۳-۷۵.
- سرای، حسن و اوجاقلو، سجاد (۱۳۹۲). مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران (مطالعه موردی: زنان شهر زنجان)، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال پنجم، شماره ۴، صص ۴۱-۱۹.
- صادقی‌فسایی، سهیلا و عرفان‌منش، ایمان (۱۳۹۲). تحلیل جامعه‌شناختی تأثیرات مدرن‌شدن بر خانواده ایرانی و ضرورت تدوین الگوی ایرانی اسلامی، زن در فرهنگ و هنر، سال پنجم، شماره ۱، صص ۸۴-۶۳.
- عباس‌زاده، محمد؛ آقاپاری هیر، توکل؛ علیزاده اقدم، محمدمباقر و عدلی‌پور، صمد (۱۳۹۹). نو سازی و تحول ارزش‌های خانوادگی سنتی در شهر تبریز، جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، سال نهم، شماره ۱، صص ۱۹۰-۱۶۱.
- عباسی‌شوازی، محمدجلال و ترابی، فاطمه (۱۳۸۵). سطح، روند و الگوی ازدواج خود شاوندی در ایران، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، سال اول، شماره ۲، صص ۸۸-۶۱.
- عباسی‌شوازی، محمدجلال و عسکری ندوشن، عباس (۱۳۸۷). آرمان‌گرایی در توسعه و نگرش‌های مرتبط با خانواده در ایران (مطالعه‌ای موردی در شهر یزد)، مطالعات جامعه‌شناختی، شماره ۳۴، صص ۷۲-۴۹.
- کاظمی، زهرا (۱۳۸۹). بررسی تأثیر آرمان‌گرایی توسعه‌ای بر شکاف بین نگرش‌های دختران و مادران آنها نسبت به ازدواج و خانواده، خانواده‌پژوهی، سال ششم، شماره ۲۳، صص ۳۱۲-۲۹۹.
- محمدپور، احمد؛ صادقی، رسول؛ رضایی، مهدی و پرتوی، لطیف و (۱۳۸۸). سنت، نوسازی و خانواده: مطالعه مداوم و تغییرات خانواده در اجتماع‌های ایلی با استفاده از رهیافت روش تحقیق ترکیبی، پژوهش زنان، سال هفتم، شماره ۴، صص ۹۳-۷۱.
- نازک‌تبار، حسین؛ ملانیا جلودار، شهرام و حسینی درونکلائی، سیده زهرا (۱۳۹۴). تحلیلی بر نوسازی و کارکرد خانواده در استان مازندران، مطالعات زن خانواده، سال سوم، شماره ۲، صص ۱۴۹-۱۲۱.
- Bagozzi, R. P., & Yi, Y. (۱۹۸۸). On the evaluation of structural equation models. *Journal of the academy of marketing science*, ۱۶(۱), ۷۴-۹۴.
- Cabrera, J., Natasha; Karberg, Elizabeth; Fagan, Jay (۲۰۱۹) Family Structure Change Among Latinos: Variation by Ecologic Risk, *Journal of Family Issues*, pp: ۱-۲۳.
- Doddamani, K. N. (۲۰۱۴). A sociological study on changing family structure in Karnataka, *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, Vol. ۱۹, pp. ۶, pp: ۶۳-۵۹.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (۱۹۸۱). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, ۱۸(۱), ۳۹-۵۰.

- Georgas, James & et.al.(۱۹۹۷). The Relationship of Family Bonds to Family Structure and Function Across Cultres, *Journal of Cross- Cultural Psychology*, Vol. ۲۸, pp. ۳, pp: ۳۰۳-۳۲۸.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (۲۰۱۴). *Multivariate Data Analysis* (۷th ed.), Pearson New International Edition.
- Kavas, S., Thornton, A. (۲۰۱۳). Adjustment and hybridity in Turkish family change: Perspectives from developmental idealism, *Journal of Family History*, Vol. ۳۸, pp. ۲, pp: ۲۲۳-۲۴۱.
- Kumar, A. (۲۰۱۲). The impact of globalization on family-structure: a sociological study, *Journal of Experimental Sciences*, Vol. ۳, No. ۱, pp: ۱۰-۱۳.
- Lai, Q., & Thornton, A. (۲۰۱۰). The making of family values: Developmental idealism in Gansu, China. *Social Science Research*, ۰۱, ۱۷۴-۱۸۸.
- Magner, N., Welker, R. B. & Campbell, T. L. (۱۹۹۶). Testing a model of cognitive budgetary participation processes in a latent variable structural equations framework. *Accounting and Business Research*, ۲۷(۱): ۴۱-۵۰.
- Mishra, R., Ansari, S., Mishra, S. (۲۰۱۲). A comparative study of changing Family Composition, Structure and Practices in urban area of Kanpur City (U.P.), *International Journal of Scientific and Research Publications*, Vol. ۲, No. ۱۰, pp: ۱-۵.
- Moss, S., Prosser, H., Costello, H., Simpson, N., Patel, P., Rowe, S., & Hatton, C. (۱۹۹۸). Reliability and validity of the PAS-ADD Checklist for detecting psychiatric disorders in adults with intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, ۴۲(۲), ۱۷۳-۱۸۳.
- Silinsh R. Martyniuk, A. (۲۰۱۶). Transformation trend of the institution of family. Family as a value, expectations, family policy, International conference of society, health, welfare.
- Thornton, A. (۲۰۱۰). International family change and continuity: The past and future from the developmental idealism perspective, *Demografia*, Vol. ۵۳, No. ۵, pp: ۲۱-۵۰.
- Ting, C. (۲۰۱۲). The impacts of modernity on family structure and function: a study among Beijing, Hong Kong and Yunnan families, Doctoral dissertation, Lingnan University, Hong Kong.
- Wang, Y. T., & Yang, W. S. (۲۰۱۹). Changes and Trends in Family Structure in Taiwan, ۱۹۹۰ to ۲۰۱۰. *Journal of Family Issues*, ۴۰(۱۴), ۱۸۹۶-۱۹۱۱.

Generational Analysis of the Impact of Development Idealism on Family Functions (Case Study: Tabriz)

Abstract

In recent decades, during the beginning of development and modernization programs and the introduction of modern values in developing countries, the

institution of the family has undergone fundamental changes. Accordingly, the purpose of this study is to analyze the generational functional changes of the family in the context of development idealism in the city of Tabriz. This research has been done by a survey method among married people 18 years and older in Tabriz in 1399. The sampling method is multi-stage cluster and the sample size is estimated to be 600 people. Findings indicate that although the average or rate of family functions varies between different generations, but this difference is not statistically significant. This means that although the institution of the family has changed, the family is still of great importance to individuals. There is also a significant inverse correlation between developmental idealism and family functions between different generations. The coefficients of explanation obtained from the multiple regression test also indicate that the components of development idealism in the first generation are 0.28, in the second generation 0.35, in the third generation 0.38 and in the fourth generation 0.48 of variance or changes in family functions have explained.

Keywords: Developmental Idealism, Generational Analysis, Family, Family Functions.